

TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1894 május 30-ikán.

Elnök: Szily Kálmán.

Jegyző: Csopey László.

Jelen vannak: Högyes Endre alelnök; Bartoniek Géza, Bedő Albert, Borbás Vincze, Chyzer Kornél, Entz Géza, Frivaldszky János, Fröhlich Izidor, Herman Ottó, Horváth Géza, Ilosvay Lajos, Kalecsinszky Sándor, Kövesligethy Radó, Krenner József, Mágócsy-Dietz Sándor, Pethő Gyula, Schenek István, Schmidt Sándor, Schuller Alajos, Semsey Andor, Staub Móríc és Thanoffer Lajos választmányi tagok; Heller Ágost könyvtárnok, Wartha Vincze első titkár és Lengyel István pénztárnok.

Wartha Vincze első titkár előterjeszti Inkey Béla és Kalecsinszky Sándor választmányi tagok levelét, kik az ideiglenes választmányi tagságot örömmel és köszönettel elfogadják, igérvén, hogy a Társulat javára tőlük telhetően munkálkodni fognak. — A választmány a nyilatkozatokat örvendetes tudomásul veszi s az elnök a jelenlevő Kalecsinszky Sándor választmányi tagot üdvözi.

A titkár előterjeszti a pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság jelentését, mely a pénztárt f. é. május 29-ikén megvizsgálta és mindent rendben talált. — Örvendetes tudomásul szolgál.

A titkár előterjeszti a m. kir. államasutak igazgatóságának átiratát, melyben megadja a 20 darab igazolványt arra nézve, hogy az állat- és növényvilág jelenségeit a vasuti töltések mentén is háborítás nélkül lehessen vizsgálni, és jelenti, hogy az igazolványok elküldettek a zoológusoknak és botanikusoknak. Köszönettel vétetik.

A titkár előterjeszti a székes főváros tanácsának átiratát, melyben a Társulat botanikus és zoológus tagjainak megadja az engedélyt, hogy a főváros tulajdonát tevő erdőkben és telkeken a Társulat részéről kiállítandó igazolvánnyal gyűjthessenek. — Köszönettel vétetik.

Entz Géza választmányi tag előterjeszti a zoológiai állandó bizottság javaslatát az országos segélyből hirdetett 1000 (egyezer) forintos pályázatra beérkezett ajánlatok ügyében. A bizottság javaslata így hangzik:

Tekintetes Választmány!

Az állattani bizottság f. hó 10-ikén tartott értekezletének határozatából van szerencsém az állandó bizottság véleményét a következőkben előterjeszteni:

A kitűzött határidőre összesen hat pályázó küldötte be tervezetét a következő címeken:

I. Hasznos háziállataink élősködő állatai.

II. A magyarországi szitakötők magánrajza.

III. A Craspedomonadinák szervezete.

IV. A Magyarországi kagylósrákok (Ostracoda) magánrajza.

V. Az édesvízi mohállatok monografiája.

VI. A magyarországi szöcskefélék természetrajza.

Mindenik munka megfelelő rajzokat ígér.

A tervezetekben kért összegek összesen 2900 frtot tesznek, s ehhez képest a bizottság kénytelen volt kategoriákat felállítani s a tervezetek között, a kért összegek tekintetbe vételével, kijelölést tenni, a mi annál nagyobb nehézséggel járt, mert a felajánlott munkák valamennyien értékes gyarapításai lennének állattani irodalmunknak s a tervezetek mindannyian oly tagtársaktól származnak, a kiknek eddigi működése biztosítékot nyújt arra, hogy megbízás esetében a tudomány mai színvonalán álló munkát szolgáltatnának.

A bizottságot kijelölésében első sorban az az elv vezérelte, hogy oly pályázók bizassanak meg, a kik ama tárgy terén, a melynek kidolgozására ajánlkoznak, önálló buvárlatokat már közzé tettek. Ez elvet tartva szem előtt, a bizottság az I. számú tervezetet kénytelen volt figyelmen kívül hagyni.

A bizottság a kitűzött 1000 frtnyi összeg túllépésére nem érezhette magát fel-

jogosítva, s ennél fogva a IV. számú ajánlatot, mint a mely a kitűzött összegnél 200 forinttal többet venne igénybe s a többi pályázó figyelembevételét kizárná, a mit pedig a bizottság méltányosnak nem tartana, elfogadásra a legnagyobb sajnálkozására nem ajánlhatja.

A kisebb összegekre reflektáló pályázók közül, kik mint szakbuvárok szintén ismeretesek, a következők megbizását ajánlja a bizottság:

1. Bizassék meg **Francé Raoul** 200 frt tiszteletdíjjal a *Craspedomanadiná*-k szerveztének,

2. **Dr. Váγγελ Jenő** 400 frt úti gyűjtés-segéllyel és ivenkénti tiszteletdíjjal az *Édesvízi mohállatok monográfiájának*,

3. **Pungur Gyula** 400 frt tiszteletdíjjal a *magyarországi szöcskefélék természetrajának* megírásával.

Végül **Kohaut Rezső**-re nézve, ki ajánlata szerint a magyarországi szitakötők magánrajzát már a f. év végéig benyújthatja s mindössze csak 300 frtra reflektál, azt ajánlja a bizottság, hogy e munkát — természetesen kedvező szakbirálat alapján — adja ki a társulat mint külön kiadványt.

A tekintetes Választmánynak alázatos szolgálja

Budapest, 1894 május 10-ikén.

FRIVALDSZKY JÁNOS,
az állattani bizottság elnöke.

A választmány a bizottság jelentését magáévá tévén, megbizta **Francé Raoul** műgyetemi tanárságát a »Craspedomanadiná szervezete«, **Váγγελ Jenő** egy m. tanárt »Az édesvízi mohállatok monográfiája« és **Pungur Gyula** tanárt »A magyarországi szöcskefélék természetrajza« című munkája elkészítésével, **Kohaut Rezső** fővárosi tanárt pedig biztosítja arról, hogy ha a »Magyarországi szitakötők magánrajza« című munkája a bírálatot kiállja, a Társulat gondoskodni fog a munka megjelenéséről; utasítja a titkárságot a megbízó levelek kiállítására és végül a bizottságnak köszönetet szavaz sikeres fáradozásáért.

Lengyel István pénztárnok előterjeszti a forgó tőke állását 1894 április végén. — Tudomásul vétetik.

Bemutatja a földhitelintézet átiratait; az intézet 1150 frt 34 kr. kamatot írt a Társulat javára, a mely összeg a forgó tőke számlájára fölvétetett, és elismervényt állított ki arról, hogy 2400 korona értékű 4% magyar koronajáradék kötvényt vásárolt a chemiai alap tőkéje javára. — Tudomásul vétetik.

Jelentést tesz a költözködésről, az új helyiségben történt átalakításokról és a berendezés menetéről. Indítványozza, hogy **Dr. Hirschler Mór** úrnak, a **Ferencz-József keserűvíz-forrás tulajdonosának**, a ki bár a Társulatnak nem tagja, mégis 90 darab pakoló ládát díjtalanul kölcsönözött a Társulatnak, köszönet szavazzassék. — A választmány a jelentést tudomásul vevén, köszönetét fejezi ki **Dr. Hirschler Mór** úrnak a kölcsönözött ládákért, továbbá mindazoknak, a kik a költözködés alkalmával a Társulat érdekében buzgón fáradoztak.

Entz Géza a választmányi tag jelentést tesz a zoológiai szakértekezlet pünkösdi kirándulásáról, a melynek színhelye Fiume volt, és a mely minden tekintetben sikerült. Indítványozza, szavazzon a választmány köszönetet **Szily Kálmán** elnök úrnak, hogy közbenjárásával a kirándulás sikerét biztosította, és **gn. Batthyány Lajos** fumei kormányzónak ama szívességeért, hogy a szakértekezletek tagjainak a saját vagyachtját bocsátotta rendelkezésére. — A választmány az indítványt elfogadja s a fumei kormányzóhoz intézendő köszönő irat elkészítésével **Entz Géza** a választmányi tagot megbizza.

A titkár mélyen elszomorodva jelenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta öt rendes tag haláláról értesült. Elhunyt: **Fröhlich Róbert**, akadémiai főkönyvtárnok, Budapest, a Társulatnak 24 év óta tagja; **Gluzek Gyula** jószágigazgató, Mezőhegyesen; **Izsó György** jegyző, Győr-Taápon; **Michaelis Gusztáv** kohó-főnök, Arany-Idkán és **Podlucsány Géza** vasuti hivatalnok, Szolnokon. — Szomorú tudomásul vétetik.

Örömmel jelenti, hogy **Egerpataki Mark Géza**, m. kir. póstatiszt, a ki a címsszalagjára írottak szerint elhunyt volt bejelentve, él és jó egészségben van s továbbra is a Társulat tagja kíván maradni. — Örvedetes tudomásul vétetik.

Kilépésöket jelentették 4-en. — Tudomásul van.

A tagok sorából töröltetnek 10-en. — Tudomásul vétetik.

A jegyző felolvassa az új tagokul ajánlottakat: **Apáthy Vilmos** főerdész Csetnek, (ajánló: **Orient Gy.**); **Bruckner Károly** tanár **Késmárk**, (**Klein P.**); **Dema József** s. **lelkész Keczel**, (**Értékes L.**); **Drauits Lipót** mérnök Budapest, (**Hann A.**); **Ivánfi Béla** polg. isk. igazgató **Somorja**, (**Paszlavszky J.**); **Hegedűs János** r. k. káplán **Mocsa**,

(Rapcsák J.); Dr. Jánosi Béla tanár Budapest, (Heller Á.); Kardos László tengerészkapitány Fiume, (Gyapai N.); Kiss Gusztáv gazdatiszt Szendrő, (Fodor M.); Krasánszky Henrik mérnök Budapest, (Hann A.); Löwy Gábor megyei állatorvos Vasvár, (Bertalanffy V.); Matusovits Péter erdészhallgató Selmecz, (Markó T.); Medriczky Gyula tanító Tájó, (Bandura L.); Neumann Adolf gyáros Arad, (Bácskay B.); Piribauer Alajos főreálisk. tanár Debreczen, (Lengyel I.); Pollák Antal kereskedő Szentcs, (Herzog J.); Dr. Pólya Jakab e. m. tanár Budapest, (György A.); Simon Károly cs. és k. ny. százados Budapest, (Scheidl J.); Skorpil Ede erdészhallgató Selmecz, (Markó T.); Szikszay Béla gazdasági segéd Mezőhegyes, (Balassa Gy.); Vörös Elek főkönyvelő Győr, (Lasz S.); Wolf Miksa m. k. segédmérnök Aranyidka, (Faller K.); Zoltán Vilmos m. levéltárnok Győr, (Lasz S.); a kik mind a 23-an megválasztottak; velők a tagok száma 7744-re emelkedett, a kik közt 209 alapító tag és 161 hölg van.

Élettani értekezéslet 1894 februárius 21-ikén.

Morelli Károly a *gasztroszkóp*-pal végzett vizsgálatairól referált. Állatokon tanulmányozta ez eszközzel azon változásokat, a melyeket a gyomorba juttatott különböző hőfokú víz, ásványvizek, továbbá a cyan, pilocarpin, chinin, salicylsavas nátron, antipyrin, digitalis, salipyrin, kávé, cocain, strychnin, tannin, timsó, konyhasó stb. oldatai előidéznek.

1894 április 18-ikán.

1. Donáth Gyula előadta Gara Gézával együtt végzett vizsgálatainak eredményét a *lázat okozó baktériumtermékekről*. Húslevesben tenyésztett és csírámentesen átszűrt kulturákat állatokba fecskendve, úgy találták, hogy a lépfene ilyen kivonata nem okoz lázat, ellenben a Streptococcus és Staphylococcus, valamint a Pyocyanus nevű baktériumokból eredő heves lázat okozott. A baktériumváladék tehát mint chemiai anyag okozza a lázat.

2. Landauer Ármin vizsgálta a *vízszükséglet részletes elvonásának hatását a fehérjeszétésre és szénsavkiválasztásra*. A vízelvonás hatását a fehérjeszétésre egy körülbelül nyolcz kilogrammos, hússal és kevés zsírral táplált kutyán határozta meg, még pedig olyan módon, hogy az állatot nitrogénegyensúlyba helyezte, rendes vízszükségletét megállapította s erre vonta el a különböző kísérleti sorozatokban 5—9 napon

át különböző mértékben a rendes vízszükségletet, végül pedig ismét visszaadta az állatnak a rendes vízszükségletet. E közben meghatározta főleg a kiválasztott nitrogént, a phosphorsavat, kénsavat és a chlórókat, s ezeket a vízelvonás miatt megszorodva találta.

A szénsav mennyiségének meghatározását egy $2\frac{1}{2}$ kilogrammos, egyenletesen táplált kutyán a Pettenkoffer-féle eljárással végezte s azt tapasztalta, hogy a vízelvonással a kiválasztott szénsav mennyisége nőtt.

E tapasztalatok arra utalnak, hogy vízelvonás folytán az anyagforgalom, nevezetesen a fehérjék szétesése fokozódik, minek következtében a szervezetben több víz is keletkezik, mely az elvont víz bizonyos részének pótlására szolgál. E vizsgálatok továbbá arra is utalnak, hogy azon soványító, valamint egyéb orvoslati módok, melyek egyik főelvét a vízelvonás teszi, nemcsak fokozott vízvesztéssel, hanem azzal is hatnak, hogy a szervezetben élénkebb anyagszétesést is tartanak fenn.

3. Dr. Donogány Z. és Dr. Tibald Miklós az *alkohol anyagforgalmi* hatására vonatkozó, az élettani intézetben végzett kísérleteikről számoltak be. Kiderült, hogy az alkohol jelentékenyen hat a fehérje szétesésére: kis adagok növelik, nagy adagok pedig csökkentik azt; utóbbi hatás azonban kedvezőnek nem tekinthető, mert már súlyosabb mérgezés részjelenségét teszi. A kísérletek kutyával történtek.

1894 május 2-ikán.

1. Klug Nándor tartott előadást a következő czimen: »*A pylorus-mirigyek pepszint választanak el.*« Saját módszerével az emésztés menetét vizsgálva, kiderült, hogy a pylorus-mirigyek csakugyan pepszint is választanak el, s így e vitás kérdést végleg megoldotta.

2. Vas Bernát Tauszk Ferenczel végzett vizsgálatait adta elő egy pancreas-sipolyos beteg *pancreas-nedvével* tett emésztésről. A váladék szintelen, vagy gyengén sárgás volt, lúgos hatású, napi mennyisége 30—50 cm³-t tett, s a jellemző három fermentumot tartalmazta. A váladék a táplálékfelvételt után szaporodott, ható ereje azonban nem volt arányos mennyiségével. Végül még egyes orvosszereknek hatását vizsgálták a pancreas működésére.

1894 május 16-ikán.

1. Krompecher Ödön »*A többszörös magoszalásról*« értekezett. E vizsgálatai szerint a magoszalás vagy csak egy síkban történik, vagy pedig bizonyos geometriai

alakok szerint. Ez utóbbiak között határozottan kimutatta a hexaéder, oktaéder, tetraéder és dodekaéder alakját s nagyszámú ábrák és minták segítségével meggyőzőleg fejtegette ezen fölvétele alaposágát. Ily módon értelmezhetők az eddig teljesen megfejtethetetlennek látszott alakok.

2. Tauszk Ferencz a vér kémhatásának mennyileges meghatározására alkalmas módszert gondolt ki. A használt eszköz segítségével igen kis mennyiségű vért pontosan lemér és sósvízzel hígítva, kénsavval titrál. Az eredmények igen állandóaknak és megbízhatóknak tűnnek fel.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(18.) *Meghívó.* A magyar orvosok és természetvizsgálók XXVII. vándorgyűlésüket f. é. július 2—6-ig Pécs városában tartják meg.

Pécsett először 1845-ben volt a VI. vándorgyűlés. Fél század lón azóta a múlté.

Pécs szab. kir. város közönsége ez évi vándorgyűlés sikerét maga részéről biztosítani akarja, s jubiláris ünneppé óhajtja avatni; vendégeinek »Emlékkönyv«-vel kedveskedik, melyben Pécs földrajzi, természetrajzi, kulturális és egészségügyi viszonyai lesznek feltüntetve. Pécs és vidékének nevezetességeihez »Kalauzról« gondoskodott a pécsi »Mecsek-Egyesület«. Pécs geológiai viszonyairól és bányászatáról jeles munkát írtak a pécsi bányagazgatóság tagjai.

A vándorgyűlés előrajza:

Július 1-én, vasárnap. Délután: a vendégek ünnepi fogadása. Este fél 9 órakor: ismerkedő estély a Tettyén.

Július 2-ikán, hétfőn. Délelőtt: ünnepies megnyitó gyűlés. Délután: a szakosztályok megalakulása, közintézetek megtekintése. Este: tudományos estély.

Július 3-ikán, kedden. Délelőtt: szakülések. Délután: szakülések. Este: tudományos estély.

Július 4-ikén, szerdán. Délelőtt: szak-

ülések. Délután: kirándulások a bányatelepre- a Zsolnay-gyárba és Üszöghbe.

Július 5-ikén, csütörtökön. Délelőtt: szakülések. Délután: kisebb kirándulások. Este: tudományos estély.

Július 6-ikán, pénteken. Ünneppélyes záróülés.

Ugyanezen, esetleg a következő nap kezdődnek a kirándulások a harkányi és lipiki fürdőbe és az Aldunára. E kirándulások bármelyikében résztvenni szándékozók kéretnek, hogy elhatározásukat június közepéig a pécsi titkársággal közöljék (főgimn.). Az aldunai kirándulásra jelentkezők szíveskedjenek a jelentkezéskor 20 frtot beküldeni.

A vándorgyűlésre a jelentkezéseket június 25-ikéig levelezőlapon Aidingér János kir. tan. polgármesterhez, Pécs, intézendők. A szakülésekre és tudományos estélyekre az előadások a vándorgyűlés központi, vagy helyi titkárságánál jelentendők be. (Dr. Prochnov József Budapest, VIII. József-körút 55, Dr. Lakits Ferencz Budapest, VIII. Csokonai-u. 8/b. és Dr. Ágh Timót főgimn. tanár, Pécsett.)

A vándorgyűlés tagja mindenki lehet, ki az orvosi, természet- és rokntudományokat műveli vagy kedveli (férfi, nő), ha a 6 frtban megállapított tagsági díjat lefizeti.

KÉRDÉSEK.

(11.) Bocsásson meg, t. tagtárs úr, hogy Közölnyünk 296. füzet 237. lapján adott szíves válasza után sem tudom megérteni, miért kelljen (a surlódást nem tekintve) nagyobb munkát végezni akkor, a mikor ferde csövön emelünk vizet, mint a mikor ugyanezt függélyes csövön tesszük. Hogy olyan durae capacitatis vagyok, azt annak a körülménynek tessék betudni, hogy szakiskolát nem végezvén, ismeretköröm a fizika alapfogalmainak keretén túl nem igen terjed. A kellő szakismeretek hiányának kell gyanít-

hatólag tulajdonítanom, hogy kérdésemre adott szíves válaszában használt fogalmakat — minők a »mozgási erő« és a »túlnyomás« — és ezeknek alkalmazását, valamint szokatlan eljárását tétele bebizonyításában nem érthettem meg, s következőleg az ott közlöttekhez érdemlegesen hozzá nem szólhatok. Ha azonban szíves válaszának értelme az, a melyet én tulajdonítok neki, akkor indirekt válaszórn reá az alább írt sorokban bennfoglaltatik.

A multkor (295. füzet 161. lapon) a

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.